

Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (trečioji kolegija) SPRENDIMAS

2018 m. lapkričio 14 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Įsisteigimo laisvės apribojimai – Teisingumo Teismo jurisdikcija – Prašymo priimti prejudicinį sprendimą priimtinumai – Išimtinai vidaus situacija – Nacionalinės teisės normos, pagal kurias draudžiama bet kokia siekiant pelno vykdoma veikla, susijusi su urnų laikymu – Proporcingumo kriterijus – Nacionalinės teisės normų nuoseklumas“

Byloje C-342/17

dėl *Tribunale amministrativo regionale per il Veneto* (Veneto regiono administracinis teismas, Italija) 2017 m. gegužės 11 d. nutartimi, kurią Teisingumo Teismas gavo 2017 m. birželio 8 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

Memoria Srl,

Antonia Dall'Antonia

prieš

Comune di Padova,

dalyvaujant

Alessandra Calore,

TEISINGUMO TEISMAS (trečioji kolegija),

kuriį sudaro ketvirtosios kolegijos pirmininkas M. Vilaras, einantis trečiosios kolegijos pirmininko pareigas, teisėjai J. Malenovský (pranešėjas), L. Bay Larsen, M. Safjan ir D. Šváby,

generalinis advokatas M. Campos Sánchez-Bordona,

posėdžio sekretorius R. Schiano, administratorius,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2018 m. balandžio 16 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

- *Memoria Srl* ir A. Dall'Antonia, atstovaujamų *avvocati* G. Martini, A. Sitzia ir P. Piva,
- *Comune di Padova*, atstovaujamos *avvocati* M. Lotto, V. Mizzoni, A. Sartori ir P. Bernardi,
- Italijos vyriausybės, atstovaujamos G. Palmieri, padedamos *avvocato dello Stato* E. De Bonis,

* Proceso kalba: italų.

– Europos Komisijos, atstovaujamos H. Tserepa-Lacombe ir L. Malferrari,
susipažinęs su 2018 m. birželio 21 d. posėdyje pateikta generalinio advokato išvada,
priima šį

Sprendimą

- 1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl SESV 49 ir 56 straipsnių išaiškinimo.
- 2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant *Memoria Srl* ir *Antonia Dall'Antonia* ginčą su *Comune di Padova* (Padujos komuna, Italija) dėl pastarosios priimto teisės akto, kuriuo laidojančiam asmeniui uždrausta perduoti urną privačiai įmonei, kad ši ją saugotų už užmokestį.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

- 3 2006 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2006/123/EB dėl paslaugų vidaus rinkoje (OL L 376, 2006, p. 36) 8 konstatuojamojoje dalyje numatyta:

„8) Šios direktyvos nuostatos dėl įsisteigimo laisvės ir laisvo paslaugų judėjimo turėtų būti taikomos tik tais atvejais, kai aptariama veikla yra vykdoma atviros konkurencijos sąlygomis, kad šios nuostatos neįpareigotų valstybių narių liberalizuoti bendrų ekonominių interesų paslaugas ar privatizuoti valstybinių subjektus, teikiančius tokias paslaugas, arba panaikinti esamas kitų veiklos rūšių arba tam tikrų paskirstymo paslaugų monopolijas.“
- 4 Direktyvos 2006/123 1 straipsnio 3 dalies pirmoje pastraipoje nustatyta:

„Šia direktyva nereglamentuojamas nei paslaugas teikiančių monopolijų panaikinimas, nei valstybių narių teikiama pagalba, kuriai taikomos Bendrijos konkurencijos taisyklės.“

Italijos teisė

2012 m. gruodžio 24 d. Įstatymas Nr. 234

- 5 2012 m. gruodžio 24 d. *Legge n.º 234 – Norme generali sulla partecipazione dell'Italia alla formazione e all'attuazione della normativa e delle politiche dell'Unione europea* (Įstatymas Nr. 234, kuriuo nustatomos bendrosios taisyklės dėl Italijos dalyvavimo priimant ir įgyvendinant Europos Sąjungos teisės aktus ir formuojant jos politiką įvairiose srityse; GURI, Nr.º3, 2013 m. sausio 4 d.) 53 straipsnyje nustatyta:

„Italijos piliečiams netaikomos Italijos teisės sistemos normos, dėl kurių jiems kyla diskriminacinių padarinių, palyginti su pagal Italijos teisinę sistemą Sąjungos piliečiams užtikrinamomis sąlygomis ir požiūriu į juos.“

2001 m. kovo 30 d. Įstatymas Nr. 130

- 6 2001 m. kovo 30 d. *Legge n. 130 – Disposizioni in materia di cremazione e dispersione delle ceneri* (Įstatymas Nr. 130/2001 dėl kremavimo ir pelenų išbarstymo; GURI, Nr. 91, 2001 m. balandžio 19 d.) 3 straipsnyje nustatyta:

„1. Per šešis mėnesius nuo šio įstatymo įsigaliojimo nutarimu, priimtu remiantis 1988 m. rugpjūčio 23 d. Įstatymo Nr. 400 (su pakeitimais) 17 straipsnio 1 dalimi, sveikatos ministro siūlymu, išklausius vidaus reikalų ir teisingumo ministrus ir iš anksto gavus kompetentingų parlamento komitetų nuomonę, galima iš dalies pakeisti [1990 m. rugsėjo 10 d. *Decreto del Presidente della Repubblica n. 285 approvazione del regolamento di polizia mortuaria* (Respublikos Prezidento dekretas, kuriuo patvirtinamas nutarimas dėl laidojimo tvarkos, GURI, Nr. 239, 1990 m. spalio 12 d.)], remiantis šiais principais:

<...>

- b) leidimas kremuoti suteikiamas atsižvelgiant į asmens (mirusiojo) arba jo šeimos nario išreikštą valią, laikantis šių taisyklių:

<...>

- c) išbarstyti pelenus atsižvelgiant į asmens (mirusiojo) valią leidžiama tik šiam tikslui skirtose kapinių dalyje, gamtoje arba privačiame sklype; pelenai privačiame sklype turi būti išbarstyti lauke, savininkui leidus, ir už tai negali būti reikalaujama užmokesčio; bet kuriuo atveju draudžiama pelenus barstyti gyvenamosiose vietovėse <...>; jūroje, ežeruose ir vandentakiuose pelenus galima barstyti tose zonose, kuriose nėra laivų ir statinių;

- d) pelenus išbarsto sutuoktinis (-ė) arba kitas įgaliotas šeimos narys, testamentas vykdytojas arba b punkto 2 papunktyje nurodytos asociacijos, kurios narys buvo mirusysis, teisėtas atstovas, o jeigu jų nėra – tam tikslui komunos įgaliotas asmuo;

<...>

- f) urnai su pelenais vežti netaikomos palaikams vežti numatytos prevencinės sanitarinės priemonės, jeigu sveikatos priežiūros institucijos nenurodo kitaip;

<...>

- i) krematoriumo laukiamasis turi būti įrengtas taip, kad jame būtų galima oriai atlikti laidojimo apeigas ir atiduoti paskutinę pagarbą mirusiajam.

<...>“

- 7 Šio įstatymo 5 straipsnio 2 dalyje numatyta:

„Pasikonsultavusi su sveikatos ministru ir išklausiusi *Associazione nazionale dei comuni italiani* (ANCI) (Nacionalinė komunų asociacija), *Confederazione nazionale dei servizi* (*Confservizi*) (Nacionalinė paslaugų asociacija) ir didžiausias asociacijas, kurių viena iš veiklos rūšių susijusi su kremavimo klausimais, vidaus reikalų ministerija per šešis mėnesius nuo šio įstatymo įsigaliojimo priima nutarimą, kuriame nustatomi lavonų kremavimo, pelenų laikymo ir išbarstymo tinkamose kapinių vietose tarifai.“

1990 m. rugsėjo 10 d. Respublikos Prezidento dekretas Nr. 285

- 8 1990 m. rugsėjo 10 d. Respublikos Prezidento dekreto Nr. 285 92 straipsnio 4 dalyje nustatyta:

„Draudžiama žemės sklypus, skirtus privačioms kapavietėms, suteikti fiziniams ar juridiniams asmenims, siekiantiems gauti iš jų pelno arba jais spekuliuoti.“

2010 m. kovo 4 d. Regioninis įstatymas Nr. 18

- 9 2010 m. kovo 4 d. *Legge regionale n. 18 – Norme in materia funeraria, della Regione del Veneto* (Veneto regiono įstatymas dėl laidojimo tvarkos) komunoms suteikta teisė nustatyti reikalavimus, taikomus urnų saugojimui ir pačioms urnoms.

Padujos komunos nutarimas dėl laidojimo paslaugų

- 10 Nutarimo dėl laidojimo paslaugų, iš dalies pakeisto 2015 m. lapkričio 30 d. Padujos komunos Sprendimu Nr. 84, 52 straipsnyje nustatyta:

„1. Urna patikima saugoti namuose, laikantis rašytinių asmens dar gyvam esant duotų nurodymų. Jeigu tokių nurodymų nėra, prašymą leisti ją saugoti gali pateikti sutuoktinis (-ė) arba, jeigu jo (jos) nėra, artimiausias giminaitis, nustatytas pagal Civilinio kodekso 74, 75, 76 ir 77 straipsnius, ir, jeigu tos pačios linijos giminaičių yra keli, absoliuti jų dauguma.

2. Esant stiprių emocinių ir dėkingumo ryšių, urną saugoti gali būti patikėta ir kitiems nei pirmesnės dalies antrame sakinyje nurodytiems asmenims, gavus išankstinį rašytinį įpėdinių sutikimą.

3. Laidojantis asmuo jokiais atvejais negali perduoti jam patikėtos urnos saugoti tretiesiems asmenims. Šis draudimas taip pat taikomas ir tuo atveju, kai dar būdamas gyvas asmuo (mirusysis) aiškiai išreiškė savo valią.

4. Urna turi būti saugoma tik laidojančio asmens namuose, nuo galimo išniekinimo ar vagystės apsaugotoje vietoje. Dėl jokių priežasčių urnos negalima atidaryti arba joje padaryti angų.

5. Laidojimo tarnybos bet kada gali reikalauti iš laidojančio asmens pateikti urną, kad galėtų patikrinti, ar ji nepažeista ir tinkamai saugoma.

<...>

9. Bet kada galima prašyti, kad saugoti atiduota urna būtų laikoma kapinėse.

10. Be to, kas numatyta 4 dalyje, taip pat reikalaujama, kad jokių atveju urna nebūtų saugoma siekiant pelno, todėl draudžiama verstis ekonomine veikla, kuri apima urnų saugojimą, net jei tai ne vienintelė veiklos sritis, nesvarbu, koks būtų saugojimo pagrindas ir trukmė. Šis draudimas taikomas ir tuo atveju, kai dar būdamas gyvas asmuo (mirusysis) aiškiai išreiškė savo valią.“

Pagrindinė byla ir prejudicinis klausimas

- 11 *Memoria* yra 2014 m. gruodžio 1 d. įsteigta bendrovė, kurios veikla – teikti mirusių ir kremuotų asmenų šeimoms urnų saugojimo paslaugas pagal sutartis dėl teisės naudotis urnų saugojimo vietomis kolumbariumuose. Ši paslauga teikiama siekiant suteikti šeimoms galimybę saugoti urnas ne savo

namuose, o patalpose, kur šios urnos laikomos paprasčiau nei kapinėse. Vietos, kur laikomos tos urnos – tai erdvės, skirtos išimtinai joms padėti estetiškai patrauklioje, ramioje, saugomoje ir tinkamoje susikaupti ir melstis atmenant mirusiuosius aplinkoje.

- 12 Nuo 2015 m. rugsėjo mėn. *Memoria* pradėjo eksploatuoti urnų saugojimo vietas, vadinamąsias „atminimo vietas“, esančias įvairiuose Padujos komunos rajonuose. Mirusiojo šeimos nariai šiomis vietomis gali naudotis, jeigu sutinka elgtis pagal vidaus elgesio kodeksą; jame, be kita ko, numatytas reikalavimas laikytis mandagumo, korektiškumo ir orumo normų, draudimas vartoti alkoholinius gėrimus ir pareiga būti tinkamai apsirengusiam.
- 13 A. Dall'Antonia yra potenciali *Memoria* klientė, kuri ketina sudeginti savo sutuoktinio palaikus, o pelenus perduoti saugoti vienoje iš šių vietų.
- 14 Vis dėlto Padujos komuna priėmė 2015 m. lapkričio 30 d. Sprendimą Nr. 84, kuriuo iš dalies pakeistas nutarimas dėl laidojimo šioje komunoje paslaugų. Padarius pakeitimus, laidojančiam asmeniui aiškiai draudžiama, norint saugoti urną ne namuose, naudotis privačios įmonės, nepriskiriamos prie komunos laidojimo paslaugų sektoriaus, paslaugomis.
- 15 2016 m. vasario 15 d. *Tribunale amministrativo regionale per il Veneto* (Veneto regiono administracinis teismas, Italija) gavo *Memoria* ir A. Dall'Antonia skundą, jame prašoma panaikinti minėtą sprendimą ir atlyginti *Memoria* dėl šio sprendimo patirtą žalą. Grįsdamos savo skundą jos iš esmės teigia, kad nagrinėjamos nacionalinės teisės normos neatitinka Sąjungos teisės, visų pirma įsisteigimo laisvės ir laisvės teikti paslaugas principų.
- 16 Šiuo klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kyla abejonų, ar galima remtis šiais principais, nes nagrinėjamos nacionalinės teisės normos taikomos ne visoje nacionalinėje teritorijoje, o tik Padujos komunoje. Tačiau, jeigu būtų pripažinta, kad šiais principais galima remtis, šis teismas mano, kad yra priežasčių abejoti, ar nagrinėjamos nacionalinės teisės normos atitinka tuos principus, nes šių teisės normų negalima pateisinti jokių pagrindų, susijusių su viešąja tvarka, visuomenės saugumu ar sveikata.
- 17 Šiomis aplinkybėmis *Tribunale amministrativo regionale per il Veneto* (Veneto regiono administracinis teismas) nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

„Ar SESV 49 ir 56 straipsniai turi būti aiškinami taip, kad pagal juos draudžiama taikyti tokias Padujos komunos nutarimo dėl laidojimo paslaugų [iš dalies pakeisto 2015 m. lapkričio 30 d. Padujos komunos sprendimu Nr. 84] 52 straipsnio nuostatas [kuriose numatyta, kad]:

„Laidojantis asmuo jokiais atvejais negali perduoti jam patikėtos urnos saugoti tretiesiems asmenims. Šis draudimas taip pat taikomas ir tuo atveju, kai dar būdamas gyvas asmuo (mirusysis) aiškiai išreiškė savo valią“ (3 dalis).

„Urna turi būti saugoma tik laidojančio asmens namuose <...>“ (4 dalis).

„<...> Jokių atvejų urna negali būti saugoma siekiant pelno, todėl draudžiama verstis ekonomine veikla, kuri apima urnų saugojimą, net jei tai ne vienintelė veiklos sritis, nesvarbu, koks būtų saugojimo pagrindas ir trukmė. Šis draudimas taikomas ir tuo atveju, kai dar būdamas gyvas asmuo (mirusysis) aiškiai išreiškė savo valią (10 dalis)?“
- 18 2017 m. liepos 31 d. Teisingumo Teismo pirmininko nutartimi buvo atmestas prašymą priimti prejudicinį sprendimą patekusio teismo prašymas šioje byloje taikyti Teisingumo Teismo procedūros reglamento 105 straipsnyje numatytą pagreitiną procedūrą.

Dėl prejudicinio klausimo

Dėl Teisingumo Teismo jurisdikcijos

- 19 Italijos vyriausybė teigia, kad Teisingumo Teismo jurisdikcijai nepriklauso atsakyti į užduotą klausimą, nes Sąjungos teisės nuostatos, kurias prašoma išaiškinti, netaikomos pagrindinei bylai, kadangi nagrinėjama išimtinai vidaus situacija.
- 20 Kaip matyti iš Procedūros reglamento 94 straipsnio, prašymą priimt prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi Teisingumo Teismui paaiškinti, kaip jo nagrinėjamas ginčas, nepaisant jo išimtinai vidinio pobūdžio, susijęs su SESV 49 ir 56 straipsniais ir kad dėl atitinkamo ryšio išaiškinimas yra būtinas siekiant išspręsti tą ginčą (šiuo klausimu žr. 2016 m. lapkričio 15 d. Sprendimo *Ullens de Schooten*, C-268/15, EU:C:2016:874, 55 punktą).
- 21 Jeigu tokių paaiškinimų nepateikta, prašymas priimti prejudicinį sprendimą turi būti pripažintas nepriimtiniu.
- 22 Vadinasi, reikia išnagrinėti Italijos vyriausybės pateiktą prieštaravimą ir patikrinti prašymo priimti prejudicinį sprendimą priimtinumą.

Dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priimtinumą

- 23 Reikia priminti, kad ginčas, net jei kilo tarp tos pačios valstybės narės piliečių, turi būti laikomas turinčiu sąsają su SESV 49 ir 56 straipsniais, dėl kurios gali būti reikalinga išaiškinti šias nuostatas siekiant priimti sprendimą dėl šio ginčo, jei nacionalinė teisė įpareigoja prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusį teismą valstybės narės, kuriai šis teismas priklauso, piliečiams suteikti tokias pačias teises, kokias pagal Sąjungos teisę turi kitos valstybės narės pilietis, esant tokiai pačiai situacijai (šiuo klausimu žr. 2013 m. vasario 21 d. Sprendimo *Ordine degli Ingegneri di Verona e Provincia ir kt.*, C-111/12, EU:C:2013:100, 35 punktą ir 2016 m. lapkričio 15 d. Sprendimo *Ullens de Schooten*, C-268/15, EU:C:2016:874, 52 punktą).
- 24 Tiesa, kad nagrinėjamoje pagrindinėje byloje ginčas kilo tarp pagal Italijos teisę įsteigtos bendrovės, Italijos pilietės ir Italijos teritorijoje esančios komunos, bet prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, kad pagal 2012 m. gruodžio 24 d. Įstatymo Nr. 234 53 straipsnį jis turi užtikrinti, kad ir ši bendrovė, ir ši pilietė galėtų remtis SESV 49 ir 56 straipsniais.
- 25 Tokiomis sąlygomis reikia konstatuoti, kad prašymą priimt prejudicinį sprendimą pateikęs teismas paaiškino, kaip ginčas, nepaisant jo išimtinai vidinio pobūdžio, susijęs su SESV 49 ir 56 straipsniais ir kad dėl šios sąsajos prašomas Sąjungos teisės išaiškinimas yra būtinas siekiant priimti dėl šio ginčo sprendimą, todėl prašymas priimti prejudicinį sprendimą šiuo atveju yra priimtinas.
- 26 Be to, Padujos komuna ir Italijos vyriausybė teigia, kad prašymas priimti prejudicinį sprendimą yra nepriimtinas ir dėl kitų priežasčių.
- 27 Visų pirma šiame prašyme nepateikta visa informacija apie faktines ir teisines aplinkybes, kuri leistų Teisingumo Teismui naudingai atsakyti į jam pateiktą klausimą. Be kita ko, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nenurodė Padujos komunos argumentų, įvardijančių viešuosius interesus, kuriuos siekdama apsaugoti ji priėmė pagrindinėje byloje nagrinėjamas nuostatas.

- 28 Šiuo klausimu reikia priminti, kad Procedūros reglamento 94 straipsnio b ir c punktuose numatyta, kad prašyme priimti prejudicinį sprendimą turi būti pateikiamas nacionalinių nuostatų, kurios nagrinėjamu atveju galėtų būti taikomos, turinys ir prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nustatytas ryšys tarp šių nuostatų ir tam tikrų prašomų išaiškinti Sąjungos teisės nuostatų.
- 29 Nagrinėjamu atveju prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pacitavo svarbias nutarimo dėl Padujos komunos laidojimo paslaugų, iš dalies pakeisto 2015 m. lapkričio 30 d. Padujos komunos sprendimu Nr. 84, nuostatas ir nurodė, kad SESV 49 ir 56 straipsnių išaiškinimo prašė dėl to, kad šio nutarimo teisėtumas ginčijamas dėl tariamo jo prieštaravimo laisvės teikti paslaugas ir įsisteigimo laisvės principams.
- 30 Tuo remiantis darytina išvada, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas teisiškai įvykdė pareigą pateikti nacionalinių nuostatų, kurios nagrinėjamu atveju galėtų būti taikomos, turinį ir nustatė ryšį tarp šių nuostatų ir tam tikrų prašomų išaiškinti Sąjungos teisės nuostatų.
- 31 Vadinas, Padujos komunos ir Italijos vyriausybės pateiktas nepriimtinumą grindžiamas pagrindas turi būti atmestas.
- 32 Italijos vyriausybė taip pat teigia, kad prašymas priimti prejudicinį sprendimą yra per ankstyvas. Šios vyriausybės manymu, prieš pateikdamas prejudicinį klausimą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turėjo patikrinti, ar pagrindinėje byloje nagrinėjamos nacionalinės teisės nuostatos draudžia, ar leidžia verstis ekonomine urnų saugojimo ir laikymo veikla, ir kartu išsiaiškinti šiomis teisės normomis siekiamus tikslus.
- 33 Šiuo klausimu reikia priminti, kad nacionaliniams teismams suteikiama labai didelė diskrecija kreiptis į Teisingumo Teismą, kai mano, kad jų nagrinėjamoje byloje kyla klausimų, kuriems išspręsti reikia išsiaiškinti Sąjungos teisės nuostatas, kurios yra svarbios sprendžiant jiems pateiktą ginčą, ar įvertinti jų galiojimą, ir kad, be kita ko, jie gali laisvai pasinaudoti šia diskrecija bet kuriuo, kaip jie mano, tinkamu proceso momentu (2016 m. liepos 5 d. Sprendimo *Ognyanov*, C-614/14, EU:C:2016:514, 17 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 34 Taigi negalima prašymo priimti prejudicinį sprendimą pripažinti nepriimtinu remiantis vien tuo, kad jis pateiktas ankstyvoje pagrindinės bylos stadijoje.
- 35 Todėl Italijos vyriausybės nurodytas nepriimtinumą grindžiamas pagrindas turi būti atmestas.
- 36 Galiausiai Padujos komuna mano, kad, atsižvelgiant į tai, jog pagrindinėje byloje nagrinėjamose nacionalinės teisės normose reglamentuojamas labai asmeninių individo teisių statusas, teisinio saugumo ir teisėtų lūkesčių principai bet kuriuo atveju neleidžia šių normų kvestionuoti.
- 37 Vis dėlto, nors visiškai negalima atmesti galimybės, kad teisinio saugumo ir teisėtų lūkesčių apsaugos principai gali būti svarbūs, esminis klausimas yra jų galima sąveika su judėjimo laisvėmis. Vadinas, vien jų nurodymo nepakanka, kad būtų įrodyta, jog prašymas priimti prejudicinį sprendimą yra nenaudingas, nes atsakymas prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui vis dėlto yra būtinas tam, kad jis galėtų priimti savo sprendimą. Taigi toks prašymas priimti sprendimą nėra nepriimtinas.
- 38 Taigi reikia atmesti Padujos komunos nurodytą nepriimtinumą grindžiamą pagrindą.
- 39 Tuo remiantis darytina išvada, kad prašymas priimti prejudicinį sprendimą yra priimtinas.

Dėl esmės

Pirminės pastabos

- 40 Pirmiausia, per teismo posėdį Europos Komisija teigė, kad pagrindinėje byloje nagrinėjamų nacionalinės teisės normų nereikia nagrinėti atsižvelgiant SESV nuostatas, susijusias su pagrindinėmis laisvėmis, nes pagrindinėje byloje taikoma Direktyva 2006/123.
- 41 Vis dėlto reikia pažymėti, kad nacionalinėmis teisės normomis, kaip antai nagrinėjamomis pagrindinėje byloje, pagal kurias privačioms įmonėms draudžiama teikti urnų saugojimo paslaugą, kaip matyti ir iš paaiškinimų nutartyje dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą, užtikrinamas komunos paslaugų monopolis teikiant šių urnų laikymo paslaugą. Bet iš Direktyvos 2006/123 1 straipsnio 3 dalies, siejamos su šios direktyvos 8 konstatuojamąja dalimi, matyti, kad ja neregamentuojamas paslaugas teikiančių monopolijų panaikinimas.
- 42 Vadinas, tokios teisės normos nepatenka į Direktyvos 2006/123 taikymo sritį ir turi būti nagrinėjamos atsižvelgiant vien į Sutarties nuostatas.
- 43 Antra, pateikdamas klausimą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas rėmėsi ir SESV 49 straipsniu, ir SESV 56 straipsniu.
- 44 Vis dėlto dėl šio aspekto reikia konstatuoti, kad tik pirmoji iš šių dviejų nuostatų taikoma pagrindinėje byloje. Iš tikrųjų, jeigu subjektas ketina vykdyti faktinę ir laiko atžvilgiu neribotą ekonominę veiklą įsteigdamas nuolatinę buveinę, jo situacija turi būti vertinama atsižvelgiant į įsisteigimo laisvę, kaip apibrėžta SESV 49 straipsnyje (žr., be kita ko, 2011 m. rugsėjo 29 d. Sprendimo *Komisija / Austrija*, C-387/10, nepaskelbtas Rink., EU:C:2011:625, 22 punktą ir 2016 m. vasario 23 d. Sprendimo *Komisija / Vengrija*, C-179/14, EU:C:2016:108, 148–150 punktus).
- 45 Matyti, kad pagrindinėje byloje *Memoria* siekia Padujos komunos teritorijoje teikti urnų saugojimo paslaugą ir tam neribotam laikui įsteigė nuolatinę buveinę. Tuo remiantis darytina išvada, kad prejudicinis klausimas turi būti nagrinėjamas tik tiek, kiek juo siekiama SESV 49 straipsnio išaiškinimo.
- 46 Remiantis tuo, kas išdėstyta, pateiktą klausimą reikia suprasti taip, kad prašymą priimt prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar SESV 49 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad pagal jį draudžiamos tokios nacionalinės teisės normos, kaip nagrinėjamos pagrindinėje byloje, kuriose, nepaisant aiškios asmens (mirusiojo) valios: draudžiama, kad laidojantis asmuo perduotų jam patikėtą urną saugoti tretiesiems asmenims, įtvirtintas reikalavimas ją saugoti savo namuose ir numatyta, kad perduoti ją galima tik komunos kapinėms, ir, be kita ko, draudžiama bet kokia siekiant pelno vykdoma veikla, kuri apima urnų saugojimą, net jei tai ne vienintelė veiklos sritis, nesvarbu, koks būtų to saugojimo pagrindas ar trukmė.

Dėl klausimo

- 47 Visų pirma reikia priminti, kad pagal SESV 49 straipsnį draudžiama bet kokia įsisteigimo laisvę ribojanti nacionalinė priemonė, išskyrus tuos atvejus, kai tokį ribojimą galima pateisinti privalomaisiais bendrojo intereso pagrindais (šiuo klausimu žr., be kita ko, 2013 m. gruodžio 5 d. Sprendimo *Venturini ir kt.*, C-159/12–C-161/12, EU:C:2013:791, 30 ir 37 punktus).

- 48 Pirma, pagal suformuotą jurisprudenciją bet kokia nacionalinė priemonė, kuri, nors ir taikoma nediskriminuojant dėl pilietybės, draudžia Sąjungos piliečiams ar trukdo jiems naudotis Sutarties garantuojama įsisteigimo laisve arba naudojimąsi ja daro mažiau patrauklų, yra ribojimas, kaip jis suprantamas pagal SESV 49 straipsnį (šiuo klausimu žr. 2016 m. sausio 28 d. Sprendimo *Laezza*, C-375/14, EU:C:2016:60, 21 punktą).
- 49 Nagrinėjamu atveju, atsižvelgiant į prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikuso teismo paaiškinimus, reikia konstatuoti, kad nacionalinės teisės normos, kaip antai nagrinėjamos pagrindinėje byloje, pagal kurias Sąjungos piliečiams draudžiama teikti urnų saugojimo paslaugą atitinkamoje valstybėje narėje, sudaro kliūčių šiems piliečiams joje įsisteigti tam, kad vykdytų tokį saugojimą, todėl jos trukdo minėtiems piliečiams naudotis Sutarties garantuojama įsisteigimo laisve.
- 50 Vadinasi, tokiomis teisės normomis nustatomas įsisteigimo laisvės apribojimas, kaip jis suprantamas pagal SESV 49 straipsnį.
- 51 Antra, pagal suformuotą jurisprudenciją įsisteigimo laisvės apribojimas, jei taikomas nediskriminuojant dėl pilietybės, gali būti pateisinamas privalomaisiais bendrojo intereso pagrindais su sąlyga, kad yra tinkamas juo siekiamam tikslui įgyvendinti ir neviršija to, kas būtina jam pasiekti (šiuo klausimu žr., be kita ko, 2017 m. kovo 9 d. Sprendimo *Piringer*, C-342/15, EU:C:2017:196, 53 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).
- 52 Konkrečiau tariant, dar reikia priminti, kad nacionalinės teisės aktais galima užtikrinti, kad nurodytas tikslas bus pasiektas, tik jeigu šie aktai iš tiesų atitinka ketinimą siekti šio tikslo nuosekliai ir sistemiskai (šiuo klausimu žr. 2009 m. kovo 10 d. Sprendimo *Hartlauer*, C-169/07, EU:C:2009:141, 55 punktą ir 2015 m. gruodžio 23 d. Sprendimo *Hiebler*, C-293/14, EU:C:2015:843, 65 punktą).
- 53 Nagrinėjamu atveju Padujos komuna ir Italijos vyriausybė teigia, kad pagrindinėje byloje nagrinėjamos nacionalinės teisės normos, iš kurių matyti, kad jos taikomos nediskriminuojant dėl pilietybės, pateisinamos privalomaisiais bendrojo intereso pagrindais, susijusiais su visuomenės sveikatos apsauga, būtinybe užtikrinti deramą pagarbą mirusiųjų atminimui ir Italijoje vyraujančių moralės ir religijos normų apsaugą, nes šioms normoms prieštarauja tai, kad egzistuotų komercinė ir pasaulietinė veikla, susijusi su mirusiųjų pelenų laikymu, taigi ir tai, kad mirusiųjų palaikų saugojimo veikla būtų siekiama pelno.
- 54 Šiuo klausimu dėl pateisinimo, grindžiamo visuomenės sveikatos apsauga, iš suformuotos Teisingumo Teismo jurisprudencijos visų pirma matyti, kad visuomenės sveikatos apsauga yra vienas iš Sąjungos teisės pripažintų privalomųjų bendrojo intereso pagrindų ir kad valstybės narės turi šioje srityje didelę diskreciją (šiuo klausimu žr. 2010 m. birželio 1 d. Sprendimo *Blanco Pérez ir Chao Gómez*, C-570/07 ir C-571/07, EU:C:2010:300, 44, 68 ir 106 punktus).
- 55 Vis dėlto toks tikslas negali pateisinti pagrindinėje byloje nagrinėjamo apribojimo, nes mirusiojo pelenai, skirtingai nei žmogaus palaikai, biologiniu požiūriu yra inertinė medžiaga, kadangi dėl karščio tapo sterilūs, todėl jų laikymas negali būti varžomas dėl visuomenės sveikatos sumetimų.
- 56 Taigi Padujos komunos ir Italijos vyriausybės akcentuojamas visuomenės sveikatos apsaugos tikslas nėra tinkamas pagrindinėje byloje nagrinėjamose nacionalinės teisės normose nustatytiems įsisteigimo laisvės apribojimams pateisinti.
- 57 Antra, deramos pagarbos mirusiųjų atminimui apsaugos tikslas taip pat gali būti privalomasis bendrojo intereso pagrindas.
- 58 Be to, tikrai galima pripažinti, kad nacionalinės teisės normos, kuriomis privačioms įmonėms draudžiama vykdyti urnų saugojimo veiklą, gali užtikrinti šio tikslo įgyvendinimą. Pirma, toks draudimas gali užtikrinti, kad saugoti šias urnas būtų patikėta specialius reikalavimus turinčioms

atitikti ir ypač prižiūrimoms struktūroms, kurių paskirtis – užtikrinti deramą mirusiojo atminimą. Antra, jis gali garantuoti, kad atitinkamoms įmonėms nutraukus jų vykdomą saugojimo veiklą šios urnos nebūtų paliktos ar jų turinys išbarstytas netinkamose vietose.

- 59 Vis dėlto reikia konstatuoti, kad egzistuoja mažiau ribojančių priemonių, leidžiančių įgyvendinti šį tikslą, pavyzdžiui, pareiga užtikrinti urnų saugojimą analogiškais sąlygomis kaip komunos kapinėse, o nutraukus veiklą, perduoti šias urnas valstybinėms kapinėms arba grąžinti mirusiojo artimiesiems.
- 60 Taigi pagrindinėje byloje nagrinėjamos nacionalinės teisės normos viršija tai, kas būtina deramo mirusiojo atminimo apsaugos tikslui pasiekti.
- 61 Tokiomis sąlygomis šiose teisės normose įtvirtinti įsisteigimo laisvės apribojimai negali būti pateisinami remiantis deramo mirusiojo atminimo apsaugos tikslu.
- 62 Trečia, dėl atitinkamoje valstybėje narėje vyraujančių moralės ir religijos vertybių Italijos vyriausybė teigia, kad joms prieštarauja tai, kad mirusiųjų palaikų saugojimo veikla galėtų būti siekiama pelno.
- 63 Vis dėlto, nesant reikalo nagrinėti tokio tikslo vertės, reikia pažymėti, kad iš 2001 m. kovo 30 d. Įstatymo Nr. 130 5 straipsnio 2 dalies formuluotės matyti, jog šioje valstybėje narėje mirusiųjų pelenų laikymo paslaugos tarifus nustato vidaus reikalų ministerija, pasikonsultavusi su sveikatos ministerija ir kai kuriomis asociacijomis.
- 64 Suteikus privatiems subjektams teisę užsiimti mirusiųjų palaikų saugojimo veikla, galėtų būti taikoma ta pati tarifų tvarka, kurios atitinkama valstybė narė, matyt, nelaiko prieštaraujančia jos moralės ir religijos vertybėms.
- 65 Taigi, kadangi prieštaravimo nėra, pagrindinėje byloje nagrinėjamos nacionalinės teisės normos viršija tai, kas būtina nurodytam tikslui pasiekti, todėl bet kuriuo atveju jų negalima pateisinti remiantis šiuo tikslu.
- 66 Remiantis tuo, kas išdėstyta, į pateiktą klausimą reikia atsakyti, kad SESV 49 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad pagal jį draudžiamos tokios nacionalinės teisės normos, kaip nagrinėjamos pagrindinėje byloje, kuriose, nepaisant aiškos asmens (mirusiojo) valios: draudžiama, kad laidojantis asmuo perduotų jam patikėtą urną saugoti tretiesiems asmenims, įtvirtintas reikalavimas ją saugoti savo namuose ir numatyta, kad perduoti ją galima tik komunos kapinėms, ir, be kita ko, draudžiama bet kokia siekiant pelno vykdoma veikla, kuri apima urnų saugojimą, net jei tai ne vienintelė veiklos sritis, nesvarbu, koks būtų to saugojimo pagrindas ar trukmė.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- 67 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (trečioji kolegija) nusprendžia:

SESV 49 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad pagal jį draudžiamos tokios nacionalinės teisės normos, kaip nagrinėjamos pagrindinėje byloje, kuriose, nepaisant aiškos asmens (mirusiojo) valios: draudžiama, kad laidojantis asmuo perduotų jam patikėtą urną saugoti tretiesiems asmenims, įtvirtintas reikalavimas ją saugoti savo namuose ir numatyta, kad perduoti ją galima

tik komunos kapinėms, ir, be kita ko, draudžiama bet kokia siekiant pelno vykdoma veikla, kuri apima urnų saugojimą, net jei tai ne vienintelė veiklos sritis, nesvarbu, koks būtų to saugojimo pagrindas ar trukmė.

Parašai.